

Endla teatri „Kolm õde“. Fotol Carmen Mikiver, Kleer Maibaum ja Kadri Rämmeld
FOTO: GABRIELA URM

Arvin Kananian ja Woody Harrelson filmis „Kurbuse kolmnurk“ FOTO: AP/SCANPIX

„Kalev“ võttis kino- saalis silma märjaks

Andra Teede

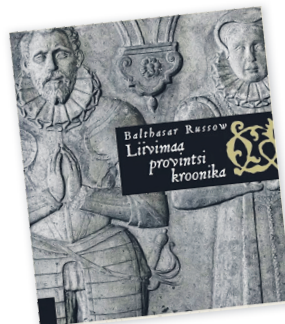
kirjanik

Kui ma teen koolitusi või annan loovkirjutamise tundi, räägin alati, et tegelikult ei ole mitte mingit vahet, millest sinu teos räägib. Kirjuta kas rüütlistest, kosmosest, allveelaevast, 14. sajandist või tänapäeva Maxima laomeestest, peasi et teoses suhted töötavad. **Ove Mustingu** „Kalev“ on selles mõttes ideaalne näide, see meeldis mulle kohe väga, kuigi korvpall ei meeldi mulle üldse. Ma mitte ainult ei taha telerist korvpalli vaadata, ma ka ei tea ühegi kuulsa Eesti korvpalluri nime, aga „Kalev“ võttis kinosaalet silma märjaks! Seal on lootust, läbikukkumist, vendlust, lollust ja armastust. Sekka veel eestlastele alati sobivat lähiajalugu ja, hea küll, mingi sport vist oli ka. Ideaalne film, mida vaadata rahulikult heterokohtingul, sest tassi saavad täidetud nii naised kui ka mehed ja lõpus on jube helge tunne. Ning professionaalselt on vinget näha, kui head näitlejad,

stsenaristid ja efektitegijad Eestis töötavad, sest piinlikke kohti selles filmis ei olegi.

„Liivimaa provintsi kroonika“. Kuuldavasti tegeles ajaloolane ja raamatu tõlkija Jüri Kivimäe **Balthasar Russowi** uuesti tõlkimise ja kommenteerimisega 20 aastat. Seda mastaapsust on näha nii lugejate huvist kui ka teose suursugusest olemusest. Kel kodus ikka uus „Liivimaa provintsi kroonika“, see ehitab endale austusväärset raamatukogu, mida ei häbene lastelastelegi pärandada. Peale kogumise tasub muidugi kroonika ka läbi lugeda, et panna omale kohale veel üks mosaiigitükike eestlase ajaloost ja olemusest. Me võime ju maarahvana ennast samastada kõige rohkem kõrti söövate talupoegade ja orjadega, aga tegelikult on nüüdiseestlase esivanemad ka saksakeelsed linnaelanikud, kellest Russow kirjutab. Igal juhul on minu arva-tes kiire meelelahutuse ajastul sellised rasked raamatud ainult tervitatud.

„Jess, lapsed!“ ilmus raamatuna küll juba 2021. aastal, aga selle autor Merilin Mandel teeb iga päev Instagrami konto @jesslapsed all nii tänuväärset tööd eesti emade vaimse tervise-
ga, et aeguda ei ole raamatul võimalik. Ma ei mäletagi, millal teda jälgima hakkasin, aga jumal tänatud selle eest, sest kordan endale pea-

**Kiire meele-
lahutuse
ajastul on
sellised
rasked
raamatud
nagu Russowi
oma ainult
tervitatud.**

aegu iga päev mõnd jesslaste tarkust. Igasuguste nõidade-posijate-gurude ajastul on väga mõnus saada nõu päris kasvatuspsühholoogia eksperdilt, kes põhjendab oma väiteid uurimustega ja samal ajal oskab nalja ka visata. Olgu see siis lapsekasvatuse, ema süütunde, ühiskonna ebarealistlike ootuste, piiride kehtestamise või seksuaalkasvatuse teemadel.

Kevadel tuli välja **reketi kuues album** ja sellel on mitu minu lemmiklaulu Eesti räpi hulgast. Lakooniline „Eikellegi ma“ mängis mul küll teel poest koju ja siis jälle lasteaeda kuude kaupa *repeat*-il. Eks reketi kohta ole öeldud ju küll, et ta kirjutab naiste räppi ja sellele ei ole isegi mõtet vastu vaielda, sest hingedeltega see tüüp oskab kõneleda. Tuleks ilmselt ka nii mõnelegi mehele kasuks temalt snitti võtta. Eesti räpil läheb üldse hästi ja mäluauku ülistavate riimide kõrval ilmub palju intelligentsemate sõnadega laule.

On häiriv ja lõplik, et sel aastal trükiti **Vahur Afanasjevi** viimane romaani „**Rail Baltic**“. „Rail Balticu“ juures kurvastab mind selle raamatu päevakajalisus. Oleks ette teadnud, oleks võib-olla autor oma viimases romaanis hoopis jumalast või igavikust, mitte raudteest rääkinud. Kuid omal moel on sümboliline ju ka raudtee kui selline. ●

2022. aasta viis võidisevat hetke

Valner Valme

kultuurikriitik, Edasi toimetaja

PLAAT. Iceboy Violeti „**The Vanity Project**“. Manchesteri uues linnaõõ saundis kohtuvad räpp ja ambient, *grime* ja eksperimentaal-elektronika, tuli ja jää, tulemuseks on manavate hääletega industriaalne unenägu. *Mixtape*-il löövad kaasa Blackhaine, Daemon, Jennifer Walton, Slickback jt selle skeene sebijad. NB! Esineb Eestis 5. jaanuaril Sveta Baaris.

FESTIVAL. Sõru Saund. **Florian Wahli** elektriline esinemine tekitas garanteeritud katarsise. Aeg-ajalt on vaja keha ja vaimu uuendada, et mitte tõllakaks jääda. Florian Wahl pakub seda energiat ja loomulikult ka midagi vaimule: kuulake sõnu ka. Lisaks esinesid tänavu **Zahir**, **MANNA**, **Prodigyboys** ja mitu teist ultramat *live*-akti pluss tahaks eraldi nimetada **Rhythm Doctori** *dubstep*-i setti. Ja lõpuks jääb eredaimeelne hoopis päikesetõus rannakivil, jalad meres, kahekesi naisega – see on kultuur ekstra.

LAVASTUS. Ingomar Vihmari lavastatud Anton Tšehhovi „**Kolm õde**“ **Endlas**. Näitlejad tulevad lausuvad tuimalt teksti, selle kohta öeldakse ka nullstiil. Teha psühholoogilist teatrit psühholoogilisi nüansse välja mängi-

mata pakub väljakutsuvalt lageda lehe: post-draama, mitteteater, antiteater jne. Ent just „tühja koha pealt“ pinget tekibki: kui näitleja esitab ükskõikselt teksti, pääsevad mõjule sisu nüansid, teisalt tühistub mõni põhiliin. Muutub tähtsusetuks, mida nad seal väikelinnas passivad, igatsevad Moskvasse, kah asi. Esile tõuseb, kui totter ja eos teatraalne on see olukord, kui inimesed ükskõik kus ja millal üldse ühte tuppä kokku satuvad: alati tekib koomika. Pealegi on võimatu nullstiilis näidelda: ikka hakkavad mingid rõhud kujunema.

Lisaks: võib-olla polnud see lavastuse eesmärk, aga vabastavalt mõjus ka värske vaade vene klassikale. Koolist meediani loputatakse meid siiani üle vene klassika pühadusega: oo, vene hing, kõnnime ümber samovari ja vaatame selle hinge põhja. Erinevalt Dostojevskist (kes oleks praegu kardetavalt terroririigi poolel: loe Orlando Figesi „Eurooplasi“ või Dostojevski enda „Noorukit“) polnud Tšehhov Suur-Vene ideoloog, pigem väikevene psühholoog, aga nii näemegi, et „Kolm õde“ on klassika just seetõttu, et töötab ka rahvusüleselt ja Vene provintsilinna asemele võib asendada Pärnu ning Moskva asemele Tallinna (või mis tahes Euroopa linnad).

RAAMAT. Taavi Eelmaa „**Unekoridor**“. Kõige hullem aeg on kell kolm. Mitte öösel. Päeval. Vihkan kella kolme. Vedru hakkab maha käima. Hommikuvärskus kadunud. Mõndagi veel teha. Öhtu alles kaugel. Valu-
selt jõuab kohale olukorra ogarus: isiklik paigutumine rattasse, ülesannete täitmi-

ne, kohusetundlikkus ja püüdlikkus. See kõik on teesklus. Me oleme loomad. Aga ei, meis on midagi veel. Kuhu see kadus? Jäi unenäku, mingi heiaustus, mida kinni ei püüa. On seosed, millele pole aega või oskust keset päeva mõelda. Nähtamatult hoiavad need koos ka päevast elu. Või siis lagundavad seda. Jah, mõrad tekivad. Piilume läbi mõrade ja võime aimata mikroosakesi hiiglaslikust struktuurist: meile pole antud näha elu saladusi. Taavi Eelmaa paotab eesriiet.

FILM. Ruben Östlundi „**Kurbuse kolmnurk**“. Rootsi meistritl taas hea julge tabude üle ilkumine. Seekord läheb Östlund „eliidi“ kallale. Eks ole, kohe lähevad karvad turri, kui keegi on „eliit“. Östlund paneb uusimas filmis tundliku vaataja esmalt õlgu raputama karakterivalikuga: rikaste seas on relvavabrik omanikud, modell ja influentser. Sinna oleme jõudnud keset IT-revolutsiooni ja kliimakriisi ja Venemaa terrorit. Sotsiaalne kriitika mõjub alati hambutuna, kui see pole punk ja huligaanne. Östlund keerab kruvi mõnuga üle ja paneb tegelased ebamugavatesse olukordadesse: sedapuhku kõikuvale laevale oksendam. Film valmis enne Putini sissetungi Ukrainasse, aga samad jõujooned valitsesid tollal ka napimes Euroopas juba 2020. aastal. Ameerika fassaadkommunistist laevakapteni (Woody Harrelsoni briljantne roll) juhitud laeva võib vaadelda hukkuva Euroopana, saare edasisi sündmusi saab tõlgendada n-ö kolmanda maailma võidukäiguna jne. Pole vist vaja öeldagi, et kogu *great show* on ka pööraselt naljakas. ●

„Kurbuse kolmnurk“ valmis enne Putini sissetungi Ukrainasse, aga samad jõujooned valitsesid toonases kanapimes Euroopas.